

IVANE JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY
NATIONAL CENTER FOR ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION

Alternative Dispute Resolution

Yearbook

2020-2021

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელწელ

2020-2021

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მთავარი რედაქტორი

ირაკლი ბურდული (პროფ., ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

მმართველი რედაქტორი

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

სარედაქციო კოლეგია:

ქეთრინ გ. ბარნეთი (პროფ., ჰიუსტონის სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა, აშშ)

ჯეიმს ჯ. ალფინი (პროფ., ემერიტუს დეკანი, ჰიუსტონის სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა, აშშ)

ელიზაბეთ ა. დენისი (პროფ., ჰიუსტონის სამხრეთ ტეხასის სამართლის სკოლა, აშშ)

ირაკლი ყანდაშვილი (პროფ., გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი)

აკაკი განურელია (პროფ. ასისტენტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

ირაკლი ადეიშვილი (სამართლის დოქტორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

დემეტრე ეგნატაშვილი (პროფ. ასისტენტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

ტექნიკური რედაქტორი:

ირაკლი ლეონიძე (ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი)

Editor-in-Chief

Irakli Burduli (Prof., Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

Managing Editor

Natia Chitashvili (Assoc. Prof., Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

Editorial Board:

Catherine G. Burnett (Prof., South Texas College of Law Houston, USA)

James J. Alfini (Prof., Dean Emeritus, South Texas College of Law Houston, USA)

Elizabeth A. Dennis (Prof., South Texas College of Law Houston, USA)

Irakli Kandashvili (Prof., Grigol Robakhidze University, Chairman of Mediators Association of Georgia)

Akaki Gatserelia (Prof. Assistant, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

Irakli Adeishvili (Doctor of Law, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

Demetre Egnatashvili (Prof. Assistant, Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

Technical Editor:

Irakli Leonidze (Iv. Javakhishvili Tbilisi State University)

გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საუნვერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადაწყვეტილებით

Published by the decision of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Publishing Board

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2021
© Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, 2021

P-ISSN 1987-9199
E-ISSN: 2720-7854

ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ, როგორც საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმების განმარტების წყარო ინვესტორსა და სახელმწიფოს შორის საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავისას

ოქმბხივი საერთაშორისო საინვესტიციო ხელშეკრულებები საერთაშორისო საინვესტიციო სამართლის მთავარი მამოძრავებელი ძალაა. საინვესტიციო ურთიერთობის კომპლექსურობიდან გამომდინარე კი, ხშირად წახმობიშობა დავა უცხოელ ინვესტორსა და მასპინძელ სახელმწიფოს შორის, რომლის გადაწყვეტის ყველაზე ეფექტური მექანიზმად საერთაშორისო საარბიტრაჟო გვევლინება. დავის განხილვისას დიდ გამოწვევას წარმოადგენს საინვესტიციო ხელშეკრულების ბუნდოვანი ნორმები, მის საფუძველზეც უნდა გადაწყდეს მხარეთა შორის დავა. აღნიშნულის განსამარტად კი, აუცილებელია სათანადო სახელმძღვანელო პრინციპების ახსნა, ხასაც უზრუნველყოფს ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ. ვენის კონვენციით შემოთავაზებულია ნორმის განმარტების თანმიმდევრული მიდგომები, რომელიც მნიშვნელოვან გამოყენებას ჰპოვებს ინვესტორსა და სახელმწიფოს შორის დავის გადაწყვეტისას საინვესტიციო საარბიტრაჟო გიბუნადის მიეხ.

საკვანძო სიტყვები: ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ, ოქმბხივი საინვესტიციო ხელშეკრულება, ნორმის განმარტება, საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავა.

1. შესავალი

საინვესტიციო არბიტრაჟში საერთაშორისო სამართლის პრინციპების გამოყენება, რომელიც დღესდღეობით ერთხმად მხარდაჭერილია, ხანგრძლივი დროის განმავლობაში წარმოადგენდა განხილვის საგანს.¹ საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული არბიტრაჟი უშუალოდ არის დაკავშირებული საერთაშორისო საინვესტიციო სამართალთან. უდავოა ის გარემოება, რომ დღესდღეობით საერთაშორისო საინვესტიციო სამართალი მოიცავს არა მხოლოდ კერძო სახელშეკრულებო ურთიერთობას უცხოელ ინვესტორსა და მასპინძელ სახელმწიფოს შორის, არამედ ის ასევე დაფუძნებულია საერთაშორისო სახელშეკრულებო სამართლის ძირითად პრინციპებზე. აგრეთვე, ნაწილობრივ საერთაშორისო ჩვეულებით სამართალსა და სამართლის ზოგად პრინციპებს.²

საერთაშორისო საინვესტიციო ხელშეკრულებები უნდა უზრუნველყოფდეს ინვესტორთა უფლებების დაცვას მაქსიმალურად.³ მასპინძელ სახელმწიფოსა და უცხოელ ინვესტორს შორის ურთიერთობის დასარეგულირებლად საინვესტიციო ხელშეკ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

¹ Zarra G., *Parallel Proceedings in Investment Arbitration*, G. Giappichelli Torino, Eleven International Publishing, Torino, 2017, 109.

² *De Brabandere E.*, *Investment Treaty Arbitration as Public International Law, Procedural Aspects and Implications*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 17.

³ *Basener N.*, *Investment Protection in the European Union (Considering EU law in Investment Arbitrations arising from intra-EU and extra-EU Bilateral Investment Agreements)*, Nomos, Baden-Baden, 2017, 54.

რულება შეიცავს უცხოელი ინვესტორისადმი მოპყრობის ვრცელ სტანდარტებს. აღნიშნული სტანდარტების მიხედვით მოეთხოვება მასპინძელ სახელმწიფოს მოეპყრას უცხოელ ინვესტორს. ეს სტანდარტები ქმნის თანამედროვე საერთაშორისო ინვესტიციების დაცვის საფუძველს.⁴ საინვესტიციო ხელშეკრულებებით მოწესრიგებულია ისეთი პრინციპები, როგორცაა, მაგალითად: ექსპროპრიაცია, სამართლიანი და თანაბარი მოპყრობის სტანდარტი,⁵ ეროვნული მოპყრობის სტანდარტი,⁶ კეთილსინდისიერების პრინციპი და უპირატესი ხელშეწყობის პრინციპი.⁷⁸

თუმცა, დასახელებული სტანდარტები უმრავლეს შემთხვევაში გაურკვეველი და ბუნდოვანია. პრინციპები იშვიათად არის განმარტებული საინვესტიციო ხელშეკრულებების ტექსტში, რაც დავის წარმოშობის შემთხვევაში საარბიტრაჟო ტრიბუნალის ხელთ რჩება.⁹ ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებით მოცემული დათქმა ინვესტორსა და სახელმწიფოს შორის საინვესტიციო არბიტრაჟით დავის გადაწყვეტის შესახებ, ინვესტორს ლეგიტიმურ მოლოდინს უქმნის, რომ მისი უფლებების დარღვევის შემთხვევაში, მისი ინტერესები იქნება დაცული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ბუნდოვანი პრინციპების სათანადოდ განმარტების მეშვეობით.¹⁰

ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ¹¹ კი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საერთაშორისო ხელშეკრულებების განმარტების თვალსაზრისით. საინვესტიციო ხელშეკრულების განმარტებისას მიმართავენ იმ ძირითად წესებს, რომლებიც დარეგულირებულია ვენის კონვენციის 31-ე, 32-ე და 33-ე მუხლებით. კონვენციის 31-ე მუხლში მოცემული არის ხელშეკრულების განმარტების ზოგადი წესები. 32-ე მუხლი განსაზღვრავს განმარტების ე.წ. დამატებით საშუალებებს, როდესაც ხელ-

⁴ Schreuer Ch., Introduction: Interrelationship of Standards, in: Reinisch A. (ed.), Standards of Investment Protection, Oxford University Press, Oxford, 2008, 10.

⁵ სამართლიანი და თანაბარი მოპყრობის პრინციპი აბსოლუტური სტანდარტია. საერთაშორისო საინვესტიციო სამართლის ფარგლებში ტერმინი „სამართლიანი“ გულისხმობს: რამდენად სწორად ახორციელებს ინვესტიციის მიმღები სახელმწიფო მოგებისა და ხარჯების განაწილებას გამოსაყენებელი სამართლის საფუძველზე, ინვესტორი რითი კომპენსირდება რაიმეს გაცემის ან დათმობის სანაცვლოდ, გარანტირებულ უფლებებს რამდენად სათანადოდ უზრუნველყოფს სახელმწიფო ინვესტიციის განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე. ტერმინი „თანაბარი“ კი მოიცავს უცხოელი ინვესტორისა და მასპინძელი სახელმწიფოს საჯარო ინტერესებს შორის რაციონალური ბალანსის დაცვას, წყარო: *ცეხცვაძე გ.*, შესავალი საერთაშორისო საინვესტიციო სამართალში, მერიდიანი, თბილისი, 2013, თბ., 102.

⁶ ეროვნული მოპყრობის პრინციპი შედარებითი სტანდარტია. აღნიშნული მოითხოვს უცხოელი ინვესტორის მიმართ განხორციელებულ მოპყრობას ადგილობრივი ინვესტორის მსგავსად. წყარო: *Galea I., Biris B.*, National Treatment in International Trade and Investment Law, Acta Juridica Hungarica, №2, Academia Kiado, Budapest, 2014, 179.

⁷ სახელმწიფომ იმაზე ნაკლებად ხელსაყრელი პირობები არ უნდა გაავრცელოს საინვესტიციო ხელშეკრულების მონაწილე სახელმწიფოს ინვესტორსა და ინვესტიციაზე, ვიდრე ის ავრცელებს საკუთარ და მესამე სახელმწიფოს ინვესტორებზე. წყარო: *Ziegler A., Asif Q.*, International Economic Law, Third Edition, Thomson Reuters, London, 2011, 507.

⁸ *Trujillo E.*, Balancing Sustainability, the Right to Regulate, and the Need for Investor Protection: Lessons from Trade Regime, Boston College Law Review, Vol. 59, Issue 8, Boston College Law School, Boston, 2739.

⁹ *Salacuse J.*, The Law of Investment Treaties, Oxford University Press, New York, 2010, 139.

¹⁰ *Marsahal M.*, Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, Vol. 17, №1, Pepperdine University, Malibu, 2017, 244.

¹¹ ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ, 23/05/1969.

შეკრულების ნორმები გაურკვეველი და ბუნდოვანია. ხოლო, 33-ე მუხლი მიემართება იმ ხელშეკრულებების განმარტებას, რომლებიც ავთენტურია ორ ან მეტ ენაზე.¹²

ვენის კონვენციას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია საქართველოსთვის (საქართველო ვენის კონვენციას მიუერთდა 1995 წელს და ამოქმედდა ამავე წლის 8 ივლისს), როგორც ინვესტიციებისთვის მიმზიდველი სახელმწიფოსთვის, რომლის მიერ მრავალი ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებაა გაფორმებული. საქართველოს მიერ გაფორმებული ყველა ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებით დავის გადაწყვეტის მექანიზმად განსაზღვრულია არბიტრაჟი, რომლის მიერაც უნდა განხორციელდეს ნორმების განმარტება. ეს უკანასკნელი კი გარდამტეხ როლს ასრულებს საინვესტიციო სამართლებრივი გარემოს ჩამოყალიბებაში.

წინამდებარე სტატიაში პირველ თავში განხილულია ვენის კონვენციის მნიშვნელობა საქართველოსთვის. შემდგომ – მეორე, მესამე და მეოთხე – თავებში მიმოხილულია ვენის კონვენციით გათვალისწინებული ნორმის განმარტებისთვის მოცემული მარეგულირებელი მუხლების შინაარსი და მათი გამოყენების შესაძლებლობები, საინვესტიციო საარბიტრაჟო საქმეების მაგალითზე. საბოლოოდ კი, შეჯამებული იქნება ვენის კონვენციის გამოყენების პრაქტიკული მახასიათებლები და მისი გავლენა საარბიტრაჟო საინვესტიციო არბიტრაჟში.

2. ვენის კონვენციის მნიშვნელობა საქართველოსთვის საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმების თვალსაზრისით

საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთ მონინავე ადგილს იკავებს უცხოური ინვესტიციების მიმზიდველობის თვალსაზრისით. საინვესტიციო კლიმატი საქართველოში ხელსაყრელია, რადგან არსებული მექანიზმები ორიენტირებულია ინვესტორების მხარდაჭერაზე.¹³

საქართველოს მიერ გაფორმებულია 36 ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულება. აღნიშნულიდან 32 ხელშეკრულება ძალაშია შესული, 3 – ხელმოწერილია, მაგრამ ძალაში არ არის შესული (არაბეთის გაერთიანებული ემირატები, თურქეთი, ეგვიპტე), ხოლო იტალიასთან შეწყვეტილია ხელშეკრულება. საყურადღებოა, რომ საქართველოს მიერ გაფორმებული ყველა ორმხრივი საერთაშორისო საინვესტიციო ხელშეკრულება ითვალისწინებს დავის გადაწყვეტის მექანიზმად ვაშინგტონის საერთაშორისო საინვესტიციო დავების განმხილველ ცენტრს. რაც გულისხმობს იმას, რომ თუ უცხოელი ინვესტორის იმ ქვეყნის მოქალაქეა, რომელთანაც საქართველოს აქვს გაფორმებული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულება, მაშინ უცხოელ ინვესტორმა დავის წარმოშობის შემთხვევაში უნდა მიმართოს ვაშინგტონის საინვესტიციო დავების განმხილველ ცენტრს.

ამასთან, ვენის კონვენციის მნიშვნელობას ის გარემოება ზრდის, რომ საქართველო მსოფლიოში ერთ-ერთ მონინავე ადგილს იკავებს უცხოური ინვესტიციების მიმზიდველობის თვალსაზრისით.¹⁴ შესაბამისად, იმის გათვალისწინებით, რომ საქარ-

¹² Salacuse, J., *The Law of Investment Treaties*, Oxford University Press, New York, 2010, 139.

¹³ *Doing Business 2019*, A World Bank Group Flagship Report, 16th Edition, The World Bank, Washington DC, 2019, 5.

¹⁴ იქვე.

თველოში დიდი ოდენობით ინვესტიციის შემოდინებაა, ალბათობაც არსებობს იმისა, რომ ინვესტორები თუ მიიჩნევენ, რომ მათი უფლებები დაირღვა, დავის განსახილველად მიმართავენ საერთაშორისო არბიტრაჟს.

ორ სახელმწიფოს შორის გაფორმებული საინვესტიციო ხელშეკრულებით, როდესაც გათვალისწინებულია დავის გადაწყვეტა არბიტრაჟის მეშვეობით, უცხოელ ინვესტორსა და ბენეფიციარ სახელმწიფოს შორის დავის წარმოშობის შემთხვევაში მათ ურთიერთობაზე ვრცელდება ბენეფიციარ სახელმწიფოსა და უცხოელი ინვესტორის სახელმწიფოს შორის დადებული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულება (რასაც იყენებს საარბიტრაჟო ტრიბუნალი დავის განხილვისას).

აღნიშნულთან ერთად, ვენის კონვენციის გამოყენების დიდი შანსი არსებობს საქართველოს მონაწილეობით არსებულ საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავებში, რადგან საქართველოს მიერ გაფორმებული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმები ხშირ შემთხვევაში ბუნდოვანია ან ფართოდ არის მოწესრიგებული (მაგალითად, ფართოდ არის რეგულირებული არაპირდაპირი ექსპროპრიაციის ფორმულირება, რაც საფრთხის შემცველია, რადგან ნებისმიერი სახელმწიფო რეგულირება შესაძლოა დაკვალიფიცირდეს არაპირდაპირ ექსპროპრიაციად, თუნდაც ის მოიცავდეს საჭარო ინტერესს).¹⁵

აქედან გამომდინარე, ვენის კონვენცია საქართველოსთვის მნიშვნელოვან სამართლებრივ დოკუმენტს წარმოადგენს იმის გათვალისწინებით, რომ საინვესტიციო არბიტრაჟში მასპინძელ სახელმწიფოსა და უცხოელ ინვესტორს შორის წარმოშობილი დავის გადაწყვეტისას არბიტრაჟი უპირატესად ხელმძღვანელობს მიმღებ სახელმწიფოსა და ინვესტორის სახელმწიფოს შორის გაფორმებული ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებით, ასეთის არსებობის შემთხვევაში.

3. ნორმის განმარტება ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის შესაბამისად

საარბიტრაჟო ტრიბუნალები საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმების განმარტებას თავდაპირველად იწყებენ ვენის კონვენციის 31-ე მუხლით. კონვენცია განმარტების ზოგადი წესისთვის განსაზღვრავს, რომ ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს კეთილსინდისიერად. ე.ი., ჩვეულებრივი მნიშვნელობის შესაბამისად, ხელშეკრულების შინაარსისა და მისი ობიექტიდან და მიზნებიდან გამომდინარე.¹⁶ აღნიშნული მუხლის პირველი პუნქტი ადგენს ნორმის განმარტების ძირითად წესებს. კერძოდ, „ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს კეთილსინდისიერად, ჩვეულებრივი მნიშვნელობის შესაბამისად, რომელიც ხელშეკრულების ტერმინებს უნდა მიეცეს მათ კონტექსტში და ასევე გამომდინარე ხელშეკრულების ობიექტიდან და მიზნებიდან“. მოცემული ნორმა გამოყოფს ხელშეკრულების განმარტების ოთხ ძირითად ელემენტს: 1. ხელშეკრულების ტექსტი; 2. ნორმების ჩვეულებრივი მნიშვნელობა; 3. ხელშეკრულების ნორმების მნიშვნელობა; 4. ხელშეკრულების მიზანი და დანიშნულება.¹⁷

¹⁵ ვეკუა გ., საქართველოს ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებების პოლიტიკურ-სამართლებრივი ანალიზი, თბ., 2016, 4.

¹⁶ Kaufmann-Kohler G., Interpretation of Treaties: How Do Arbitral Tribunals Interpret Dispute Settlement Provisions Embodied in Investment Treaties, in: *Mistelis L., Lew J. (eds.), Pervasive Problems in International Arbitration*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 258.

¹⁷ Salacuse, J., *The Law of Investment Treaties*, Oxford University Press, New York, 2010, 139.

ვენის კონვენცია აშკარად აღიარებს იმას, რომ ხელშეკრულების ნორმის განმარტება უნდა განხორციელდეს ჩვეულებრივი მნიშვნელობის შესაბამისად მათი შინაარსის გათვალისწინებით. ნორმის განმარტებისას ადგენენ „ჩვეულებრივი მნიშვნელობის“ ნუსხას მისი შინაარსის განსასაზღვრად, რათა ხსენებული სიიდან მიუსადაგონ ყველაზე სათანადო ჩვეულებრივი მნიშვნელობა. მაგრამ, ხშირად ამგვარი მიდგომა არ ამართლებს. ამიტომ, უმჯობესი იქნებოდა, რომ ნორმის ფორმულირება უფრო კონკრეტული იყოს.¹⁸

ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით ნათლად არის დადგენილი, რომ ნორმა არ უნდა განიმარტოს მანამ, სანამ არ განისაზღვრება მისი შინაარსი. ე.ი., ნორმის შინაარსს აქვს უპირატესი ძალა სიტყვებსა და წინადადებებთან შედარებით, რადგან მათ არ გააჩნიათ დამოუკიდებელი მნიშვნელობა. ამასთან, ვენის კონვენციის მიხედვით, დავა უნდა გადაწყდეს ხელშეკრულების პირობების შესაბამისად.¹⁹ საქმეზე *Siemens AG v. Argentine Republic*²⁰ ტრიბუნალმა აღნიშნა, რომ ხელშეკრულება არ უნდა განიმარტოს არც ლიბერალურად და არც მკაცრად, რადგან ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ფორმულირება ამას არ ითვალისწინებს. ტრიბუნალმა უნდა იხელმძღვანელოს ხელშეკრულების მიზნის შესაბამისად, როგორც ეს გამომხატულია ხელშეკრულების დასახელებასა და პრეამბულაში, რათა ხელი შეეწყოს ინვესტიციების წახალისებასა და დაცვას.²¹

ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტი განსაზღვრავს, თუ რა მოიაზრება ხელშეკრულების ტექსტში. აღნიშნული მუხლის მიხედვით, „ხელშეკრულების განმარტების მიზნისათვის, მისი შინაარსი, ხელშეკრულების ტექსტის, პრეამბულისა და დანართების გარდა მოიცავს: ა) ნებისმიერ შეთანხმებას, რომელიც ხელშეკრულებასთანაა დაკავშირებული და რომელიც მიღწეული იყო ყველა მხარეს შორის ხელშეკრულების გასაფორმებლად; ბ) ნებისმიერ დოკუმენტს, რომელიც შედგენილია ერთი ან რამდენიმე მხარის მიერ ხელშეკრულებების დადებასთან დაკავშირებით და სხვა სახელმწიფოებმა მიიღეს იგი, როგორც ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული დოკუმენტი.“²² მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს ამავე მუხლში დასახელებულ ყველა დოკუმენტს ერთნაირი სტატუსი და ავტორიტეტი გააჩნია თუ არა. ამის განსახილველად აუცილებელია დადგინდეს, თუ პირდაპირ რას გამოხატავს ეს ნორმა.²³ კონვენციის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტი აშკარად განსაზღვრავს, რომ კონტექსტის გარეშე სიტყვებს ვერ მიენიჭება მნიშვნელობა. ეს კი მოიცავს არა მხოლოდ ხელშეკრულების ტექსტს (მათ შორის ნებისმიერ პრეამბულას და დამატებას), არამედ ყველა სხვა შეთანხმებას ან

¹⁸ *Regan H.D., Sources of International Trade Law – Understanding What the Vienna Convention Says About Identifying and Using “Sources for Treaty Interpretation”, in: Besson S., D’Aspremont., Knuchel S. (eds.), The Oxford Handbook on the Sources of International Law, Oxford University Press, Oxford, 2017, 1052.*

¹⁹ *Rubino-Sammartano M., International Arbitration Law and Practice, Third Edition, JurisNet, New York, 2014, 1581.*

²⁰ ვაშინგტონის საერთაშორისო საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავების განმხილველი ცენტრის 2007 წლის 6 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Siemens A.G. v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/02/8.

²¹ *Rubino-Sammartano M., International Arbitration Law and Practice, Third Edition, JurisNet, New York, 2014, 1581-1582.*

²² *Regan H.D., Sources of International Trade Law – Understanding What the Vienna Convention Says About Identifying and Using “Sources for Treaty Interpretation”, in: Besson S., D’Aspremont., Knuchel S. (eds.), The Oxford Handbook on the Sources of International Law, Oxford University Press, Oxford, 2017, 1050.*

²³ იქვე, 1052.

დოკუმენტს, რომლებიც მიიღება ყველა მხარის მიერ. ნორმის განმარტება არ უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული შეზღუდული კონტექსტით. აღსანიშნია, რომ 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დასახელებული სამართლებრივი დოკუმენტები არის 31-ე მუხლის პირველ პუნქტში მითითებული კონტექსტის ნაწილი, რაც ერთ მთლიანობაში უნდა განიხილებოდეს.²⁴

რაც შეეხება, კონვენციის 31-ე მუხლის ბოლო ნაწილს, მე-3 პუნქტი მიუთითებს იმაზე, რომ კონტექსტთან ერთად მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული მხარეთა შორის ნებისმიერი შეთანხმება, პრაქტიკა და საერთაშორისო სამართლის ნებისმიერი შესაბამისი ნორმა. იქიდან გამომდინარე, რომ ტერმინებისთვის მნიშვნელობის მინიჭებამდე უნდა დადგინდეს ნორმის კონტექსტი, მაშინ ის წინაპირობები, რაც გათვალისწინებულია ვენის კონვენციის 31(1) მუხლით, უნდა გამოიყენონ ამ შემთხვევაშიც. ეს მოსაზრება ასევე განმტკიცებულია საერთაშორისო სამართლის კომისიის მიერ. ამ უკანასკნელმა აღნიშნა, რომ 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტის დასაწყისი ფრაზა „კონტექსტთან ერთად მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული“ მოცემულია იმისთვის, რომ მე-3 პუნქტში მოცემული ელემენტები განიხილონ პირველ პუნქტთან მიმართებით.²⁵

კერძოდ, კონვენციის 31-ე მუხლის მე-2 პუნქტითა და მე-3 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით განსაზღვრულია ავთენტური განმარტების სამი მეთოდი (ისინი გამოიყენება პირველ პუნქტთან ერთად, რათა განიმარტოს ხელშეკრულების ნორმა). მე-2 და მე-3 პუნქტებით გათვალისწინებული მექანიზმები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას თუ ნორმის განმარტების პროცესში ხელშეკრულების ყველა მხარე არის ჩართული. ან იმ შემთხვევაში, თუ ერთი ან მეტი მხარე მიმართავს ან უკვე განხორციელებულ პრაქტიკას, რომლის თაობაზეც ხელშეკრულების სხვა მხარეებიც არიან თანახმა.²⁶

ვენის კონვენციის 31-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტში აღნიშნულია შემდეგნაირი ფორმულირება: „საერთაშორისო სამართლის სხვა წესები“. ეს გულისხმობს იმას, რომ ხელშეკრულების ნორმების განმარტება უნდა განხორციელდეს საერთაშორისო სამართლის მიღმა.²⁷ ე.ი., საინვესტიციო ხელშეკრულებების განმარტებისას ნორმის შინაარსთან ერთად გათვალისწინებულ უნდა იქნას საერთაშორისო სამართლის ნებისმიერი ნორმა, რომელიც გამოიყენება მხარეთა შორის ურთიერთობებში.²⁸ ხელშეკრულების ნორმა უნდა შეესაბამებოდეს საერთაშორისო სამართლის რომელიმე მნიშვნელოვან წესს, რომელიც თანხვედრაშია მხარეთა შორის არსებულ სამართლებრივ ურთიერთობასთან. აღნიშნული წესები არ საჭიროებს ხელშეკრულებასთან მჭიდრო კავშირის არსებობას. ის ასრულებს დამხმარე როლს ხელშეკრულების ნორმის განსამარტად.²⁹

²⁴ Regan H.D., Sources of International Trade Law – Understanding What the Vienna Convention Says About Identifying and Using “Sources for Treaty Interpretation”, in: Besson S., D’Aspremont., Knuchel S. (eds.), The Oxford Handbook on the Sources of International Law, Oxford University Press, Oxford, 2017, 1050.

²⁵ იქვე, 1053.

²⁶ Villiger E.M., The Rules on Interpretation: Misgivings, Misunderstandings, Miscarriage? The Crucible Intended by the International Law Commission, in: Cannizzaro E. (eds.), The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention, Oxford University Press, New York, 2011, 110.

²⁷ იქვე.

²⁸ Ghouri A., Interaction and Conflict of Treaties in Investment Arbitration, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2015, 115.

²⁹ Villiger E.M., The Rules on Interpretation: Misgivings, Misunderstandings, Miscarriage, The Crucible Intended by the International Law Commission, in: Cannizzaro E. (ed), The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention, Oxford University Press, New York, 2011, 110.

31-ე მუხლის მე-3 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის გავრცელება შესაძლებელია ნებისმიერ დავაზე, რომელიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ დაკავშირებულია ინვესტიციებთან და მოითხოვება ნორმის განმარტება. ეს საარბიტრაჟო ტრიბუნალებს აძლევს ნორმატიული საფუძვლების ან სამოქმედო იურისდიქციის ფარგლების განსაზღვრის შესაძლებლობას. აღნიშნული მიზნად ისახავს მსგავსი ტიპის ნორმების ან საინვესტიციო ხელშეკრულებით მოცემული ბუნდოვანი ნორმების განმარტებას. როგორცაა, მაგალითად: ექსპროპრიაციის და სამართლიანი და თანასწორი მოპყრობის ცნებები.

აგრეთვე, განსახილველი მუხლი გამოიყენება მაშინ, როდესაც ხელშეკრულებებს შორის არსებობს კონფლიქტი. ამ შემთხვევაში მოიაზრება გარემოება, როდესაც სახელმწიფოს ვალდებულებები (რომლებიც წარმოადგენენ საინვესტიციო დავის საგანს) დარეგულირებულია როგორც საინვესტიციო, ისე არასაინვესტიციო ხელშეკრულებითაც და რომელთა რეგულირება ერთმანეთს ეწინააღმდეგება. ამგვარ შემთხვევაში, საარბიტრაჟო ტრიბუნალმა უნდა გადანჯიტოს ნორმატიული კონფლიქტი. ამის განსახორციელებლად ტრიბუნალმა უნდა განსაზღვროს იერარქია საინვესტიციო ხელშეკრულებების ერთმანეთთან წინააღმდეგობაში არსებულ ნორმებს შორის და დააბალანსოს კონფლიქტური ინტერესები. შესაბამისად, საინვესტიციო და არასაინვესტიციო ხელშეკრულებების ურთიერთკავშირი შესაძლებელია ორ შემთხვევაში: 1. საინვესტიციო ხელშეკრულებებისა და ადამიანის უფლებათა ხელშეკრულებების იურისდიქცია ერთმანეთთან მჭიდროდ არის გადაჯაჭვული. ე.ი., როდესაც ერთიდაიგივე სამართლებრივი ნორმა ორივე ხელშეკრულების რეჟიმის ფარგლებში ხდება განმარტების საგანი საერთაშორისო სამართლისა და ზოგადი სამართლებრივი პრინციპების გათვალისწინებით. ამგვარი ურთიერთკავშირის შემთხვევაში, არასაინვესტიციო ხელშეკრულების რეჟიმი შეიძლება განმარტების საშუალებად გამოიყენებოდეს და შეასრულოს ახსნა-განმარტებითი და დამხმარე როლი საინვესტიციო არბიტრაჟში; 2. სახელმწიფოები იძულებული არიან თავიანთი ვალდებულებების გამო, რომლებიც გამომდინარეობენ ადამიანის უფლებათა და გარემოსდაცვითი ხელშეკრულებებიდან, დაარღვიონ საინვესტიციო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებები თავიანთი მოქალაქეების ჯანდაცვის, უსაფრთხოებისა და გარემოსთან დაკავშირებული უფლებების დასაცავად. ამგვარ შემთხვევებში, ადამიანის უფლებათა და გარემოსდაცვით ხელშეკრულებებს შეუძლიათ მაკონტროლებელი ფუნქციის შესრულება საინვესტიციო ხელშეკრულებების განმარტებისას და საერთაშორისო საინვესტიციო სამართლის ნორმატიული განვითარების თვალსაზრისით.³⁰

მიუხედავად იმისა, რომ ვენის კონვენციის 31-ე მუხლში მოცემულია სავალდებულოდ გასათვალისწინებელი ნორმები, არ არის განმარტებული თუ რა ძალა ენიჭება თითოეულ ელემენტს. ყველა მთავარი მიდგომა – ტექსტობრივი, შინაარსობრივი, ან ტელეოლოგიური – გამოიყენებულ უნდა იქნას არა იერარქიულად, არამედ დაბალანსდეს ერთიანი განმარტების პროცესში. აქედან გამომდინარე, ნორმის განმარტებისას გამოსაყენებელი ჩვეულებითი სამართლის ნორმებს არ მივყავართ განმარტების ქაო-

³⁰ Ghouri A., *Interaction and Conflict of Treaties in Investment Arbitration*, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2015, 115-116.

სურ მეთოდამდე. პირიქით, ის ქმნის მოქნილ სისტემას ლოგიკური და ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებული პრინციპების საშუალებით.³¹

4. ნორმის განმარტება ვენის კონვენციის 32-ე მუხლის შესაბამისად

იმ შემთხვევაში, თუ განმარტების ზემოთ აღნიშნული პირველადი მეთოდების გამოყენებით ბუნდოვანი და აშკარად შეუსაბამო შედეგები იქნება მიღებული, რაც საჭიროებს დადასტურებას, მაშინ ნორმის განმარტებისას უნდა მიმართონ ვენის კონვენციის 32-ე მუხლს.³² ამ უკანასკნელით შემოთავაზებულია განმარტების დამატებითი საშუალებები. მათ შორის, ხელშეკრულების მოსამზადებელი მასალები, როდესაც ხელშეკრულების ნორმები ბუნდოვანი და გაურკვეველია.³³ აღნიშნული ემსახურება ნორმის მნიშვნელობის განსაზღვრას, როდესაც 31-ე მუხლით განმარტება ორაზროვანს და გაურკვეველს ტოვებს მის მნიშვნელობას ან იწვევს აშკარა აბსურდულ ან არაგონივრულ შედეგებს. ე.ი., ვენის კონვენციის 32-ე მუხლით მოცემულია განმარტების დამატებითი საშუალებების გამოყენების შეზღუდული პირობები. მიუხედავად იმისა, რომ მოსამზადებელი სამუშაოები წარმოადგენს განმარტების დამატებით საშუალებას, არ უნდა იქნას დაკნინებული მისი დამხმარე როლი განმარტების პროცესში. მათი საშუალებით შესაძლოა კონფლიქტური შინაარსის ზუსტი განმარტების განსაზღვრა.³⁴ საერთაშორისო სამართლის კომისიის მიერ ვენის კონვენციის განხილვისას, მოსამართლე ჰერშ ლაუტერ-პრახტმა აღნიშნა, რომ მხარეთა ნების განსაზღვრის გარეშე ნორმის განმარტება არასასურველი შედეგის მომტანი იქნება. მისი მოსაზრებით, ნორმის ჩვეულებრივი მნიშვნელობა შეიძლება საცილო გახდეს ნორმის შინაარსის, მიზნის და საგნის გათვალისწინების მიუხედავად. მისი შეხედულებით, განმარტებისას უფრო მეტი ყურადღება შესაძლებელია დაეთმოს მოსამზადებელი სამუშაოების მასალებს.³⁵

განსახილველი მეთოდის გამოყენების პრობლემას წარმოადგენს იერარქიის დაცვა ვენის კონვენციის 31-ე და 32-ე მუხლებს შორის. კონვენციის 31-ე მუხლი მოიაზრებს განმარტების ზოგად მეთოდს, ხოლო 32-ე მუხლი – დამატებით საშუალებებს. პრაქტიკის თანახმად, ნორმის განმარტება უნდა დაიწყოს ზოგადი წესის საფუძველზე. ეს გულისხმობს ნორმის ტექსტუალურ, შინაარსობრივ და ტელეოლოგიურ განმარტებას.

განმარტების დამატებითი საშუალებების გამოყენება, რომელიც მოიაზრებს ხელშეკრულების მოსამზადებელ მასალებსაც, დაშვებულია მხოლოდ შეზღუდული წინაპირობების არსებობისას. დამატებითი საშუალებების გამოყენება ყოველთვის დაშვებულია, თუ განმარტების ზოგადი წესი ორაზროვანს და გაურკვეველს ტოვებს მის მნიშვნე-

³¹ Vadi V., *Cultural Heritage in International Investment Law and Arbitration*, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 263-264.

³² Kaufmann-Kohler G., *Interpretation of Treaties: How do Arbitral Tribunals Interpret Dispute Settlement Provisions Embodied in Investment Treaties*, in: *Mistelis L., Lew J. (eds.), Pervasive Problems in International Arbitration*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 258.

³³ Venzke I., *Sources in Interpretation Theories – The International Law-Making Process*, in: *Besson S., D'Aspremont., Knuchel S. (eds.), The Oxford Handbook on the Sources of International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2017, 412-413.

³⁴ Clasmier M., *Arbitral Awards as Investments – Treaty Interpretation and the Dynamics of International Investment Law*, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2017, 16.

³⁵ Venzke I., *Sources in Interpretation Theories – The International Law-Making Process*, in: *Besson S., D'Aspremont., Knuchel S. (eds.), The Oxford Handbook on the Sources of International Law*, Oxford University Press, Oxford, 2017, 412-413.

ლობას, ან იწვევს აშკარა აბსურდულ ან არაგონივრულ შედეგებს. მაგრამ, აღნიშნული ტრადიციული მიდგომა მრავალმა ავტორმა გააკრიტიკა. მათი შეხედულებით, ვენის კონვენცია მკაცრად არ განსაზღვრავს იერარქიას განმარტების ზოგად წესსა და განმარტების დამატებით საშუალებებს შორის. დავის საგანს წარმოადგენს შემთხვევა, როდესაც განმარტების ზოგადი წესის შედეგად ნორმის შინაარსი მკაფიოდ განისაზღვრება, მაგრამ დამატებითი საშუალებების გამოყენებას სხვა განსხვავებულ შედეგამდე მივყავართ. ამ შემთხვევაში დასადგენია, რომელი მიდგომაა უმჯობესი. წინამდებარე შემთხვევაში, ტრადიციული მიდგომის მხარდამჭერები ამჯობინებენ, რომ არბიტრაჟმა არ გამოიყენოს დამატებითი საშუალებები, ხოლო ოპონენტები – პირიქით.

იერარქიული მიდგომის ნორმატიული საფუძველი განპირობებულია ორი მთავარი საკითხით. პირველი პრობლემა დაკავშირებულია მოსამზადებელი სამუშაოების გამოყენების სანდოობასთან ხელშეკრულების მხარეთა მიზნების დასადგენად. მეორე საკითხია ხელშეკრულების მიზნის განსაზღვრა. შესაბამისად, ტრადიციული მიდგომის მომხრეები აღნიშნავენ, რომ დამატებითი საშუალებების გამოყენება წარმოშობს ეჭვს მაშინ, როცა მოწინააღმდეგეების შეხედულებით, მოსამზადებელი მასალები წარმოადგენს დამამტკიცებელ საშუალებას. ამასთან, არსებობს მოსაზრება, რომ მხარეთა მიზნების დადგენა შესაძლოა არც წარმოადგენდეს ხელშეკრულების განმარტების მიზანს. მაგალითად, თუ საკითხი ეხება ადამიანის უფლებებს. შესაბამისად, ამ შემთხვევაში მოსამზადებელ სამუშაოებს მნიშვნელოვანი როლი არ ენიჭება.³⁶

მიუხედავად არსებული მიდგომებისა, ხაზგასასმელია ის გარემოება, რომ პრაქტიკაში მოსამზადებელი მასალების გამოყენება შესაძლებელია მათი ხელმისაწვდომობის შემთხვევაში. მაგალითად, ვაშინგტონის საინვესტიციო დავების საერთაშორისო ცენტრის კონვენციის³⁷ შექმნის ისტორია დაწვრილებით არის დოკუმენტირებული, რომელიც ადვილად ხელმისაწვდომია. შესაბამისად, ვაშინგტონის საინვესტიციო დავების განმხილველი ცენტრის არბიტრაჟი ხშირად იყენებს კონვენციის მოსამზადებელ მასალებს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში დასახელებული პროცესს საერთაშორისო საინვესტიციო სამართლის ფარგლებში ვერ იყენებენ,³⁸ ობიექტური გარემოებების გამო. მაგალითად, საქმეზე *Aguas del Tunari, S.A. v. Republic of Bolivia*³⁹ საარბიტრაჟო ტრიბუნალმა განმარტა, რომ დოკუმენტების ნაკლებობა ართულებს ნორმის განმარტების პროცესს.⁴⁰ ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებების დადებასთან დაკავშირებული მოლაპარაკების პროცესი, ან საერთოდ არ არის წერილობით დოკუმენტირებული, ან მხოლოდ მცირედი მასალა არის ხელმისაწვდომი. აქედან გამომდინარე, საარბიტრაჟო ტრიბუნალებს ჩვეულებრივ არ აქვთ იმის შესაძლებლობა, რომ დაეყრდნონ მოსამზადებელ მასალებს ნორმის განმარტებისას.

³⁶ Noah T., Shereshevsky Y., Does Exposure to Preparatory Work Affect Treaty Interpretation? An Experimental Study on International Law Students and Experts, *The European Journal of International Law*, Vol. 28, №4, Oxford University Press, Oxford, 2018, 1288-1289.

³⁷ Convention on the Settlement of the Settlement of Disputes between States and Nationals of Other States (ICSID Convention), 14/10/1966.

³⁸ Clasmier M., *Arbitral Awards as Investments – Treaty Interpretation and the Dynamics of International Investment Law*, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2017, 16.

³⁹ ვაშინგტონის საერთაშორისო საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავების განმხილველი ცენტრის 2005 წლის 21 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Aguas del Tunari, S.A. v. Republic of Bolivia*, ICSID Case №ARB/02/3.

⁴⁰ Clasmier M., *Arbitral Awards as Investments – Treaty Interpretation and the Dynamics of International Investment Law*, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2017, 17.

განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით ჩრდილოეთ ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმება⁴¹ იკავებს განსხვავებულ პოზიციას. მრავალი წლის განმავლობაში მოლაპარაკების პროცესის ამსახველი დოკუმენტაცია არ იყო საჯაროდ ხელმისაწვდომი. აღნიშნული უკმაყოფილებას ინვევდა დავის მონაწილეთა არათანაბარი მდგომარეობის გამო, რადგან მოპასუხე სახელმწიფოს გააჩნდა ხელმისაწვდომობა აღნიშნულ მასალებთან, ხოლო მოსარჩელე ინვესტორი მოკლებული იყო ამ შესაძლებლობას. 2004 წლის ივლისში ჩრდილოეთ ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმების თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ კომისიამ გამოაცხადა, რომ ხელმისაწვდომია შეთანხმების მე-11 თავის ინვესტიციებთან დაკავშირებული საკითხების თაობაზე მოლაპარაკების ისტორია.

საარბიტრაჟო ტრიბუნალმა საქმეზე *Methanex v. United States*⁴² ყურადღება გაამახვილა ჩრდილოეთ ამერიკის თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმების გაფორმების შესახებ მოლაპარაკებების წარმოებაზე ვენის კონვენციის 32-ე მუხლის ქრილში: 32-ე მუხლის მიხედვით, აღნიშნულ მუხლს დამატებითი დამხმარე ფუნქცია შესაძლებელია გააჩნდეს მხოლოდ შეზღუდულ განსაზღვრულ შემთხვევებში. ვენის კონვენციის მიდგომას წარმოადგენს, რომ ყოველთვის უწინარესია მხარეთა თავდაპირველი განზრახვა და მისი განმარტება, ვიდრე მხარეთა სავარაუდო განზრახვების ფართო სპექტრის ძიება.⁴³ ე.ი., ტრიბუნალის შეხედულებით, ხელშეკრულების მოსამზადებელი მასალები ყველა შემთხვევაში არ უნდა წარმოადგენდეს განმარტების პროცესის შემადგენელ ნაწილს, რადგან აღნიშნულის გამოყენებამ შესაძლოა უფრო ქაოტურ მდგომარეობამდე მიიყვანოს განმარტების პროცესი.

როგორც ჩანს, არბიტრები როდესაც ცდილობენ ხელშეკრულების ხელმომწერი სახელმწიფოების განზრახვის დადგენას, მოსამზადებელმა სამუშაომ შესაძლოა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულოს საკითხის უკეთ შესასწავლად.⁴⁴ თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ ნორმის განმარტების პროცესი მაქსიმალურად უნდა იყოს დაბალანსებული, ამიტომ პრაქტიკული და ობიექტური შეფასების საფუძველზე, უნდა აღინიშნოს, რომ იერარქიული მიდგომა მეტ მხარდაჭერას იმსახურებს. აღნიშნული გამოწვეულია იმით, რომ საარბიტრაჟო ტრიბუნალის უფლებამოსილების ფარგლები ხშირად წარმოადგენს განხილვის საგანს და მათ მიერ 32-ე მუხლით გათვალისწინებული მეთოდების გამოყენება ნებისმიერი გარემოებისას, კიდევ უფრო გაზრდის ტრიბუნალის მიერ ნორმის ფართოდ განმარტების რისკს და განმარტების პროცესს უფრო გაართულებს. ტრიბუნალის მიერ ნორმის განმარტებისას ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევას წარმოადგენს ბალანსის შენარჩუნება – ერთი მხრივ, სახელმწიფოს დისკრეციაში ზედმეტად ჩაურევლობასა და, მეორე მხრივ, უცხოელი ინვესტორის ინტერესების სამართლიან დაცვას შორის. აგრეთვე, არბიტრაჟის ანაციონალური ბუნებიდან გამომდინარე არ არსებობს პრეცედენტულობა ან ნორმის განმარტების საყოველთაოდ აღიარებული სტანდარტები, რაც არბიტრაჟს ფართო დისკრეციის საშუალებას არ მისცემ-

⁴¹ North American Free Trade Agreement, 01/01/1994.

⁴² *Ad Hoc* საარბიტრაჟო ტრიბუნალის 2005 წლის 3 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Methanex Corporation v. United States of America*.

⁴³ *Dolzer R., Schreuer Ch., Principles of International Investment Law, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2012, 31.*

⁴⁴ *Clasmier M., Arbitral Awards as Investments – Treaty Interpretation and the Dynamics of International Investment Law, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2017, 17.*

და და გადაწყვეტილებათა თანმიმდევრულობას მისცემდა დასაბამს. შესაბამისად, ტრიბუნალის მიერ შეზღუდული და თანმიმდევრული განმარტების პროცესი დასახელებულ რისკს თავიდან ააცილებს დავის მხარეებს.

5. ნორმის განმარტება ვენის კონვენციის 33-ე მუხლის შესაბამისად

ვენის კონვენციის 33-ე მუხლი მიემართება იმ ხელშეკრულებათა განმარტებას, რომელთა ტექსტის აუთენტურობა დადგენილია ორ ან მეტ ენაზე. აღნიშნული მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით, „როდესაც ხელშეკრულების ტექსტის აუთენტურობა დადგენილია ორ ან რამდენიმე ენაზე, მის ტექსტს ყოველ ენაზე თანაბარი ძალა აქვს, თუკი ხელშეკრულებით არაა გათვალისწინებული ან მისი მხარეები არ შეთანხმდნენ, რომ ამ ტექსტთა შორის სხვაობის შემთხვევაში უპირატესი ძალა ექნება რომელიმე ერთ, განსაზღვრულ ტექსტს“. ამავე მუხლის მე-2 პუნქტით განისაზღვრება, რომ გარდა აუთენტურად დადგენილი ხელშეკრულებებისა, მხარეებმა აუთენტურად შესაძლებელია მიიჩნიონ მათ მიერ განსაზღვრული ხელშეკრულების ტექსტი. რამდენიმე ენაზე ხელშეკრულებების ტექსტის აუთენტურობის განსაზღვრისას შესაძლოა წარმოიშვას პრობლემა, როდესაც თანაბარი აუთენტურობის ძალის მქონე ხელშეკრულებებში ტერმინებს არ აქვთ ერთნაირი მნიშვნელობა. ამასთან დაკავშირებით, ამავე მუხლის მე-4 პუნქტი გვთავაზობს გამოსავალს. თუ აუთენტურ ტექსტთა შედარებისას ვერ დადგინდა ცნებათა მნიშვნელობა 31-ე და 32-ე მუხლების შესაბამისად, მაშინ უნდა გაითვალისწინონ ხელშეკრულების საგანი და მიზანი.⁴⁵

იმ შემთხვევაში, თუ აუთენტური ტექსტების რომელიმე ნორმას შორის განსხვავებული შინაარსი აღმოჩნდება, მაშინ განმარტების პროცესი რთულდება. ხელშეკრულება ყოველთვის აღიქმება როგორც ერთიანი შეთანხმება, რომელიც შედგება ერთიანი დებულებებისგან, მაშინაც კი, თუ ხელშეკრულება შედგენილია რამდენიმე სხვადასხვა ენაზე.

მაგრამ, თუ მრავალენოვანი ხელშეკრულება უნდა იქნას გამოყენებული და ორი აუთენტური ტექსტის შედარება შეუძლებელია აზრის განსხვავების გარეშე, მაშინ ვენის კონვენციის თანახმად, უნდა განხორციელდეს ნორმების ჰარმონიზაცია. ამ უკანასკნელის რამდენიმე მეთოდი არსებობს. ჰარმონიზაციის ყველა მცდელობა უნდა შესრულდეს წინასწარ განსაზღვრული თანმიმდევრობით. უპირველეს ყოვლისა, ნორმის განმარტებელმა უნდა გამოიკვლიოს, ხომ არ შეიძლება მნიშვნელობის განსხვავების გაქარწყლება ვენის კონვენციის 31-ე და 32-ე მუხლების გამოყენებით. მეორე, თუ პირველი მეთოდი უშედეგო აღმოჩნდება, განმარტებელმა უნდა დაადგინოს, ხელშეკრულებით თუ არის გათვალისწინებული ან თუ მხარეები თანხმდებიან, რომ ნორმათა შინაარსის განსხვავების შემთხვევაში, კონკრეტულ ტექსტს უპირატესობა ენიჭება. თუ აღნიშნული მეორე მეთოდიც არ იქნება ხელსაყრელი, მაშინ უნდა იქნას მიღებული ის მნიშვნელობა, რომელიც საუკეთესოდ აერთიანებს ტექსტებს, ხელშეკრულების ობიექტისა და მიზნის გათვალისწინებით.⁴⁶

ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს ერთ-ერთ საქმეზე დადგინდა, რომ ცნებათა საერთო შინაარსის დასადგენად უმთავრესია სწორედ ხელშეკრულების საგა-

⁴⁵ Gardnier R., *Treaty Interpretation*, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2015, 315.

⁴⁶ Linderfalk U., *On The Interpretation of Treaties*, Springer, Dordrecht, 357.

ნი და მიზანი.⁴⁷ თუმცა, კონვენცია აშკარად განსაზღვრავს, რომ 33-ე მუხლის მე-4 პუნქტი გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ტექსტთა კონტექსტი სხვადასხვა ენაზე სრულიად განსხვავდება. ე.ი., როდესაც არც ნორმის შინაარსის განმარტებაა შესაძლებელი და არც ხელშეკრულების საგნისა და მიზნის განსაზღვრაც არ იძლევა სწორად განმარტების შესაძლებლობას. აქედან გამომდინარე, განსახილველი მუხლის მე-4 პუნქტი დიდ გაუგებრობას იწვევს, როგორც საერთაშორისო სამართლის ლიტერატურაში, ისე პრაქტიკაში. საერთაშორისო სამართლის კომისიის კომენტარების მიხედვით, ყველაზე მეტად მიუღებელია იმ ხელშეკრულებისათვის უპირატესობის მინიჭება, რომელიც უფრო მკაცრ შეზღუდვებს აწესებს. ამგვარი მიდგომა ასევე განვითარებულია მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს მიერ საქმეზე *The Mavrommatis Palestine Concessions*.⁴⁸ აღნიშნულ საქმეზე სასამართლომ აღნიშნა, რომ უპირატესობა არ უნდა მიენიჭოს იმ ტექსტს, რომელიც უფრო ნათლად გამოხატავს ნორმის შინაარსს ან იმ ენაზე არსებულ ტექსტს, რომელზეც თავდაპირველად შემუშავდა ხელშეკრულება იმ შემთხვევაში, თუ ისინი არ ასახავენ მხარეთა ნამდვილ მიზნებს.⁴⁹

აღნიშნულიდან გამომდინარე, უნდა აღინიშნოს, რომ საარბიტრაჟო ტრიბუნალების მიერ განვითარებული მიდგომა არ იზიარებს ვენის კონვენციის 33-ე მუხლით გათვალისწინებულ იერარქიულ მიდგომას. როგორც ჩანს, უპირატესი მნიშვნელობა ენიჭება ხელშეკრულების მიზანსა და საგანს. იმის გათვალისწინებით, რომ ნორმის განმარტების მიზანი ობიექტური შედეგის მიღწევას, შესაბამისად, არ არის გასაკვირი, რომ ხელშეკრულების მიზნისა და საგნის დადგენა უპირატესია მხარეთა შეთანხმებაზე, რომელიმე აუთენტური ტექსტისთვის უპირატესი ძალის მინიჭების შესახებ.

6. დასკვნა

უცხოური ინვესტიციების დაცვის ყველაზე ნათელ მაგალითს წარმოადგენს უცხოური ინვესტორისთვის საერთაშორისო სამართლებრივი დაცვის მექანიზმის არსებობა. თანამედროვე ორმხრივ საინვესტიციო ხელშეკრულებათა უმრავლესობა ითვალისწინებს ნორმას დავის გადაწყვეტის შესახებ, რომლის მიხედვითაც უცხოელ ინვესტორს ენიჭება უფლებამოსილება პირდაპირ მიმართოს საერთაშორისო საარბიტრაჟო ტრიბუნალს დავის განსახილველად მასპინძელი სახელმწიფოს წინააღმდეგ იმ ვალდებულებებთან მიმართებით, რომელთაც ითვალისწინებს საინვესტიციო ხელშეკრულება.⁵⁰ შეიძლება ითქვას, რომ საერთაშორისო არბიტრაჟი წარმოადგენს უცხოელ ინვესტორსა და სახელმწიფოს შორის ყველაზე ხელსაყრელ მექანიზმს. მაგრამ, პრობლემა წარმოიშობა მაშინ, როდესაც საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმა არის ბუნდოვანი და საარბიტრაჟო ტრიბუნალი გვევლინება ნორმის ინტერპრეტატორად.

წინამდებარე ნაშრომიდან კი თვალსაჩინოა, რომ ვენის კონვენციის განხილულ ნორმებს მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა შეუძლია საინვესტიციო სადავო ურთიერთობის გადაწყვეტის პროცესზე. საარბიტრაჟო ტრიბუნალებისთვის ბუნდოვანი

⁴⁷ Gardnier R., *Treaty Interpretation*, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2015, 315.

⁴⁸ მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს 1924 წლის 30 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Greece v. Britain*, N22.

⁴⁹ Jan Berends W., *The Interpretation of Multilingual EU Legislation*, University of Utrecht, 2010, 20.

⁵⁰ De Brabandere E., *Investment Treaty Arbitration as Public International Law, Procedural Aspects and Implications*, Cambridge University Press, 2014, 25-26.

ნორმების განსამარტად სწორედ ვენის კონვენციის დასახელებული მუხლები წარმოადგენენ სახელმძღვანელო პრინციპებს. აღნიშნულთა საფუძველზე ხორციელდება უმეტესწილად საინვესტიციო ხელშეკრულების ნორმათა ინტერპრეტაცია, თუ დავის მონაწილეები კონვენციის ხელშემკრულ სახელმწიფოებს წარმოადგენენ.

როგორც ჩანს, ვენის კონვენციის განმარტებითი მუხლების მნიშვნელობას საკვანძო როლი უკავია ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებების განმარტებისას, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ იშვიათად მოიძებნება ისეთი საინვესტიციო ხელშეკრულება, სადაც ინვესტიციის დაცვის პრინციპები სრულყოფილად და დანვრილებით არის რეგულირებული. ამასთან, მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ საინვესტიციო არბიტრაჟის პოპულარობის ზრდასთან ერთად კიდევ უფრო გაიზრდება საარბიტრაჟო გადაწყვეტილებების ოდენობა, რომლებიც ეხება ორმხრივი ან მრავალმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებულ ერთსა და იმავე დაცვის სტანდარტებსა და საკითხებს, იგივე ან მსგავს დათქმებს. აღნიშნული კი თავისთავად კიდევ უფრო გაზრდის საინვესტიციო საარბიტრაჟო ტრიბუნალის წვლილს და მნიშვნელობას საინვესტიციო ხელშეკრულების ბუნდოვანი და არასრულყოფილი ნორმის განმარტებაში ვენის კონვენციის მეშვეობით. ასევე, ყურადსაღებია, რომ საქართველოს განვითარების ერთ-ერთ მთავარ პრიორიტეტს წარმოადგენს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების დიდი ოდენობით შემოდინება, რაც ზრდის იმის შანსებს, რომ საქართველოს მონაწილეობით საარბიტრაჟო დავების ოდენობა გაიზარდოს და შესაბამისად ვენის კონვენციის გამოყენების საჭიროება.

საბოლოოდ კი, უნდა აღნიშნოს, რომ ვენის კონვენციით მოცემული განმარტების მიდგომები მნიშვნელოვან საფუძველს ქმნის საარბიტრაჟო პრაქტიკაში ნორმის განმარტების ერთიანი და თანმიმდევრული მიდგომების განსავითარებლად, რათა მაქსიმალურად იქნას თავიდან აცილებული ტრიბუნალების სუბიექტური მიდგომები და ერთმანეთისგან რადიკალური მეთოდოლოგიები ნორმის განმარტებისას.

ბიბლიოგრაფია:

1. ვენის კონვენცია სახელშეკრულებო სამართლის შესახებ, 23/05/1969.
2. ვეკუა გ., საქართველოს ორმხრივი საინვესტიციო ხელშეკრულებების პოლიტიკურ-სამართლებრივი ანალიზი, თბ., 2016, 4.
3. ცეხცვაძე გ., შესავალი საერთაშორისო საინვესტიციო სამართალში, მერიდიანი, თბილისი, თბ., 2013, 102.
4. Convention on the Settlement of the Settlement of Disputes between States and Nationals of Other States (ICSID Convention), 14/10/1966.
5. North American Free Trade Agreement, 01/01/1994.
6. Basener N., Investment Protection in the European Union (Considering EU law in Investment Arbitrations arising from intra-EU and extra-EU Bilateral Investment Agreements), Nomos, Baden-Baden, 2017, 54.
7. Clasmier M., Arbitral Awards as Investments – Treaty Interpretation and the Dynamics of International Investment Law, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2017, 16-17.
8. De Brabandere E., Investment Treaty Arbitration as Public International Law, Procedural Aspects and Implications, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 17, 25-26.
9. Dolzer R., Schreuer Ch., Principles of International Investment Law, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2012, 31.

10. Doing Business 2019, A World Bank Group Flagship Report, 16th Edition, The World Bank, Washington DC, 2019, 5.
11. *Galea I., Biris B.*, National Treatment in International Trade and Investment Law, Acta Juridica Hungarica, №2, Academia Kiado, Budapest, 2014, 179.
12. *Gardnier R.*, Treaty Interpretation, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2015, 315.
13. *Ghuri A.*, Interaction and Conflict of Treaties in Investment Arbitration, Walter Kluwers, Alphen aan den Rijn, 2015, 115-116.
14. Jan Berends W., The Interpretation of Multilingual EU Legislation, University of Utrecht, 2010, 20.
15. *Kaufmann-Kohler G.*, Interpretation of Treaties: How Do Arbitral Tribunals Interpret Dispute Settlement Provisions Embodied in Investment Treaties, in: *Mistelis L., Lew J. (eds.)*, Pervasive Problems in International Arbitration, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 258.
16. *Linderfalk U.*, On The Interpretation of Treaties, Springer, Dordrecht, 357.
17. *Marsahal M.*, Investor-State Dispute Settlement Reconceptualized: Regulation of Disputes, Standards and Mediation, Pepperdine Dispute Resolution Law Journal, Vol. 17, №1, Pepperdine University, Malibu, 2017, 244.
18. *Noah T., Shereshevsky Y.*, Does Exposure to Preparatory Work Affect Treaty Interpretation? An Experimental Study on International Law Students and Experts, The European Journal of International Law, Vol. 28, №4, Oxford University Press, Oxford, 2018, 1288-1289.
19. *Regan H.D.*, Sources of International Trade Law – Understanding What the Vienna Convention Says About Identifying and Using “Sources for Treaty Interpretation”, in: *Besson S., D’Aspremont., Knuchel S. (eds.)*, The Oxford Handbook on the Sources of International Law, Oxford University Press, Oxford, 2017, 1050-1053.
20. *Rubino-Sammartano M.*, International Arbitration Law and Practice, Third Edition, JurisNet, New York, 2014, 1581-1582.
21. *Salacuse J.*, The Law of Investment Treaties, Oxford University Press, New York, 2010, 139.
22. *Schreuer Ch.*, Introduction: Interrelationship of Standards, in: *Reinisch A. (ed.)*, Standards of Investment Protection, Oxford University Press, Oxford, 2008, 10.
23. *Trujillo E.*, Balancing Sustainability, the Right to Regulate, and the Need for Investor Protection: Lessons from Trade Regime, Boston College Law Review, Vol. 59, Issue 8, Boston College Law School, Boston, 2739.
24. *Vadi V.*, Cultural Heritage in International Investment Law and Arbitration, Cambridge University Press, Cambridge, 2014, 263-264.
25. *Venzke I.*, Sources in Interpretation Theories – The International Law-Making Process, in: *Besson S., D’Aspremont., Knuchel S. (eds.)*, The Oxford Handbook on the Sources of International Law, Oxford University Press, Oxford, 2017, 412-413.
26. *Villiger E.M.*, The Rules on Interpretation: Misgivings, Misunderstandings, Miscarriage? The Crucible Intended by the International Law Commission, in: *Cannizzaro E. (ed.)*, The Law of Treaties Beyond the Vienna Convention, Oxford University Press, New York, 2011, 110.
27. *Zarra G.*, Parallel Proceedings in Investment Arbitration, G. Giappichelli Torino, Eleven International Publishing, Torino, 2017, 109.
28. *Ziegler A., Asif Q.*, International Economic Law, Third Edition, Thomson Reuters, London, 2011, 507.
29. ვაშინგტონის საერთაშორისო საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავების განმხილველი ცენტრის 2007 წლის 6 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე Siemens A.G. v. The Argentine Republic, ICSID Case №ARB/02/8.
30. ვაშინგტონის საერთაშორისო საინვესტიციო საარბიტრაჟო დავების განმხილველი ცენტრის 2005 წლის 21 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე Aguas del Tunari, S.A. v. Republic of Bolivia, ICSID Case №ARB/02/3.
31. Ad Hoc საარბიტრაჟო ტრიბუნალის 2005 წლის 3 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე Methanex Corporation v. United States of America.
32. მართლმსაჯულების საერთაშორისო სასამართლოს 1924 წლის 30 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე Greece v. Britain, №2.